

MUNI
MED

Veřejné zdraví a veřejné zdravotnictví

Michal Koščík

Zdraví

stav plné tělesné, duševní a sociální pohody a nikoli jen jako nepřítomnost nemoci či vady (WHO, 1946)

Veřejn é zdraví

Věda zlepšování lidského zdraví
skrze organizované snahy a
informovaná rozhodnutí
společnosti.

"the science and art of preventing
disease", prolonging life and
improving quality of life through
organized efforts and informed
choices of society, organizations,
communities and individuals.

Organizovaná snaha

Snaha na úrovni společnosti

Aby nemoci vůbec nevznikaly
Aby se nemoci nešířily příliš rychle
Aby se nemocní dostali k té správné péči
včas

Snaha na úrovni jednotlivce

Odpovědnost za své vlastní zdraví
Ke správným rozhodnutím jsou
potřebné správné informace

Snaha na úrovni zdravotnictví

Efektivní organizace zdravotní péče
Pořád se zlepšující kvalita zdravotní péče

Populační přístup ke zdraví lidí

Uvážlivá aplikace metod sociální regulace, jako je např.

- legislativa a právo,
- ekonomické nástroje,
- výchova a vzdělávání,
- Politika a činnost veřejné správy,
- koordinace občanských iniciativ
- média.

Přijímaná opatření musí dbát na názory, přání i potřeby lidí a měla by být průběžně hodnocena i následně modifikována, aby co nejlépe sloužila.

- Holčík, Čeladová (2018)

MUNI
MED

Obsah Kurzu

Témata a k čemu Vám budou

1. Veřejné zdraví a veřejné zdravotnictví
2. Globální zdraví
3. Determinanty zdraví
4. Životní styl a zdraví
5. Životní prostředí a zdraví aneb Člověk a okolní svět
6. Infekční nemoci
7. Epidemiologie významných nákaz
8. Kontrola a prevence infekcí
9. Role státu a veřejnoprávních institucí ve veřejném zdraví
10. Zdravotní politika
11. Ochrana zdraví v krizových situacích
12. Financování zdravotnictví
13. Důraz na práva jednotlivce ve veřejném zdraví a v péči o zdraví

Učitelé kurzu

Mgr. Bc. Michal Koščík, Ph.D.

prof. MUDr. Bc. Zuzana Derflerová Brázdová, DrSc.

Mgr. Pavlína Kaňová, Ph.D.

MUDr. Bohdana Rezková, Ph.D.

MUNI
MED

Zdravotnictví a Systém ochrany a podpory zdraví

System ochrany zdraví vs. System zdravotní péče

System ochrany zdraví

Organizace a organizované činnosti, jejichž cíl je podpořit, ochránit nebo udržet zdraví (WHO).

Snaha o ovlivnění **determinant zdraví** a činnosti s přímým dopadem na zdraví

System zdravotní péče (zdravotnictví)

Soustavu sestávající ze všech organizací, institucí a zdrojů, které jsou určeny k výkonu zdravotnických činností.

Zdravotnické činnosti jsou takové aktivity, jejichž primárním účelem je zlepšení zdraví (cit. Čeledová, Holčík)

System ochrany a podpory zdraví (definice WHO)

THE WHO HEALTH SYSTEM FRAMEWORK

SYSTEM BUILDING BLOCKS

ACCESS
COVERAGE

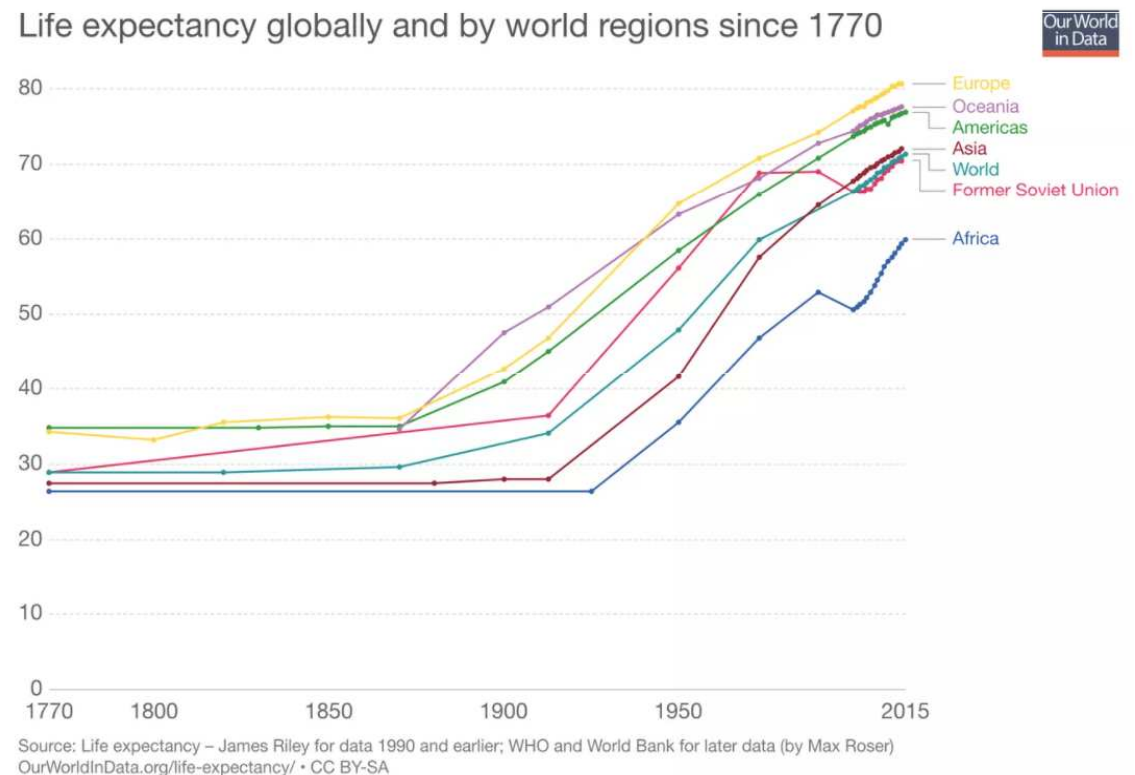
QUALITY
SAFETY

OVERALL GOALS / OUTCOMES

Zdraví populace jako organizovaná snaha

- Nový společenský institut
- Německo – konec 19. století
- Jiné státy – první polovina 20. století

Zdravotní systém jako nástroj k realizaci lidských práv

UNITED
NATIONS

Článek 25

(1) Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit jeho zdraví a blahobyt i zdraví a blahobyt jeho rodiny, počítajíc v to zejména výživu, šatstvo, byt a lékařskou péči, jakož i nezbytná sociální opatření; má právo

POSLANECKÁ SNĚMOVNA
PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

Článek 31

Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

MUNI
MED

Veřejné zdravotnictví

Zdravotní péče (service delivery)

Primární péče

Základní péče, založená na návštěvách a vyšetřeních

Sekundární péče

Akutní péče a krátkodobé hospitalizace

Terciální péče

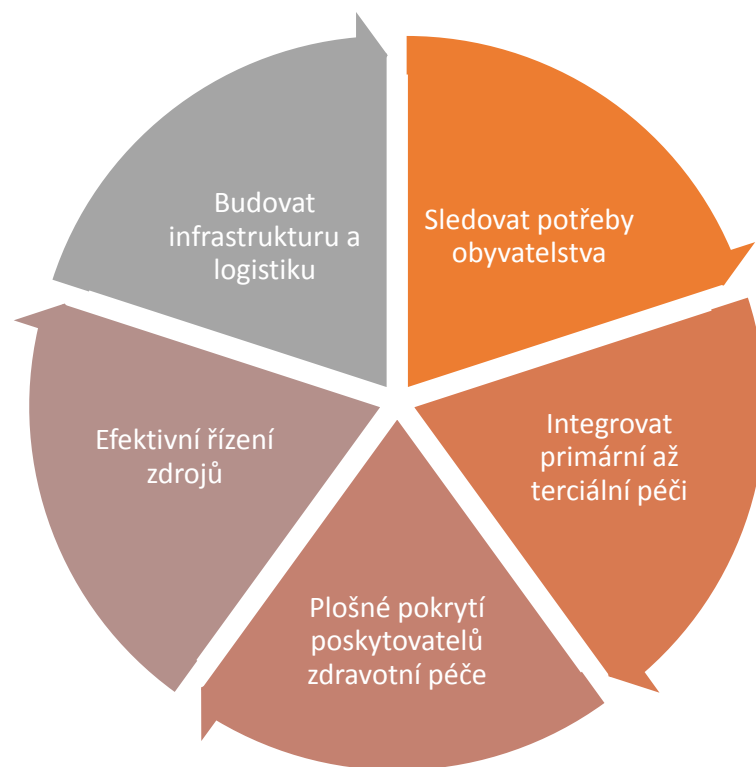
Vysoce specializovaná péče

Komunitní péče*

Prevence, vlastní sociální prostředí, Často považovaná za součást primární péče

1. K efektivní organizaci zdravotní péče je potřeba

2. Lidské zdroje ve zdravotnictví musí být

Dostupné

Plánovat potřeby dlouho do
budoucna

Investovat do vzdělávání i retence

Kompetentní

Vzdělání

Kompetenční rámec profesí a
specializací

Produktivní

Odpovídající vybavení

Podpora ze strany dalších profesí

Efektivní řízení

3. Informace

Informace o zdraví a zdravotnictví

Determinanty zdraví;
Zdraví a zátěž populace
Výkonnost zdravotnických systémů;

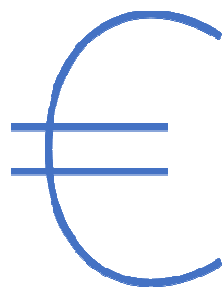
Informace o společnosti

Očekávání společnosti
Hodnoty společnosti

4. Zdravotnické prostředky, léky a technologie

- Účinnost
 - Vědecky ověřené výsledky
- Bezpečnost
 - Přínosy převažují nad vedlejšími účinky
- Efektivita a nákladová efektivita
 - Levné v porovnání s jinými metodami

5. Financování

Minimalizovat potřebu přímých (out of pocket) plateb za nezbytné výkony

Transparentnost a odpovědnost ve finančních tocích

6. Vedení a řízení

- Veřejná politika
 - Priority, Strategie, Řízení
- Dohled
 - Zpracování informací a zpětná vazba
- Spolupráce s dalšími sektory
 - Napříč sektory – Integrovaný záchranný systém, Systém sociální péče
- Právní normy
 - Omezující i motivující
- Systémovost
 - Redukce duplicit a neúčelných nákladů
- Odpovědnost
 - Transparentní rozhodovací procesy, odpovědnost jednotlivců

MUNI
MED

Veřejné zdraví jako vysokoškolský předmět a
vědní disciplína

Tradiční pojetí (střední Evropa)

- Hygiena
- Epidemiologie
- Mikrobiologie
- Ochrana zdraví při práci

Ochrana zdraví

Ochrana před nakažlivými nemocemi

Ochrana před nepříznivými vlivy životního prostředí

Podpora zdraví

Opatření vedoucí ke správnému životnímu stylu.

Informovanost veřejnosti

Veřejná politika směrem ke zdraví

Prevence

Veřejné zdravotnictví

Organizace zdravotní péče

Respekt k právům pacienta

Financování

Efektivní nakládání se zdroji

Kvalita zdravotní péče

Systémová opatření vedoucí k co nejvyšší úrovni zdravotních služeb

Veřejné zdraví na MU

OPZ I – Epidemiologie (1 .semester)

- Základní koncepty
- Epidemiologie
- Sociální lékařství
- Základní schopnosti pro vědeckou práci

OPZ II– Ochrana zdraví (3. Semestr)

- Vztah jedince, prostředí a populace Zdraví populace
- Nakažlivé nemoci
- Vlivy životního prostředí

OPZ III – Podpora zdraví (9. semestr)

- Životní styl jednotlivce
- Veřejné informační kampaně
- Systémový boj proti závislostem
- Preventivní intervence

OPZ IV – Veřejné zdravotnictví (10. semester)

- Zdravotnické právo
- Ekonomie zdravotní péče
- Systémy řízení kvality

Veřejné zdraví jako kombinace výzkumných disciplín

Sociální lékařství

- Vztah jedince, prostředí a populace
- Předmětem zájmu je populace (ne jednatel)
 - Zdravotní stav i potřeby vůči zdravotnictví
- Integruje poznatky epidemiologie, demografie, sociologie, psychologie
- Cíl je poznat zdravotní stav populace a její potřeby

Epidemiologi e

- Vědní obor nebo metoda práce?
- faktory ovlivňující zdraví a nemocnost obyvatelstva
- Opírá se o statistické metody a statistické důkazy
- Cílem je pochopit okolnosti vzniku a šíření nemoci a intervenovat

Preventivní medicína

- Primární prevence
 - Odstranění rizikových faktorů
 - Vychází z informovanosti a celospolečenských opatření
- Sekundární prevence
 - včasná diagnostika nemoci,
 - opatření dřív, než se projeví symptomy
- Terciární prevence
 - Omezení progresu nemoci
 - Zmírnění dopadů nemoci na jednotlivce

Hygien a

- Vliv okolí na zdraví jednotlivce
 - Potravinová bezpečnost
 - Hygiena provozů
 - Epidemiologická opatření
- V užším slova smyslu řada praktických činností
 - Nakládání s odpady
 - Osobní hygiena
 - Sterilizace
 - Bezpečnost pacienta
 - Organizační opatření na úrovni poskytovatele zdravotních služeb

Veřejná politika

- Zdraví ve všech politikách
- Právní a ekonomická opatření k ochraně a podpoře zdraví populace
- Na úrovni globální, národní i lokální

Manageme nt zdravotních služeb

- Organizace zdravotní péče za účelem efektivního a kvalitního poskytování zdravotní péče

Ekonomi e

- Každá společnost má omezené zdroje
- Healthcare rationing – Využití zdrojů společnosti tam, kde jsou potřeba nejvíce
- Cílem je tzv. „cost benefit“ poměr ceny a výkonu

Zdravotnické právo

- Dopadá na všechny zúčastněné
 - Pacienty
 - Zdravotníky
 - Poskytovatele (nemocnice)
 - Pojišťovny
- Cílem je funkční a transparentní systém, kde každý ví, jak postupovat a na koho se obrátit.

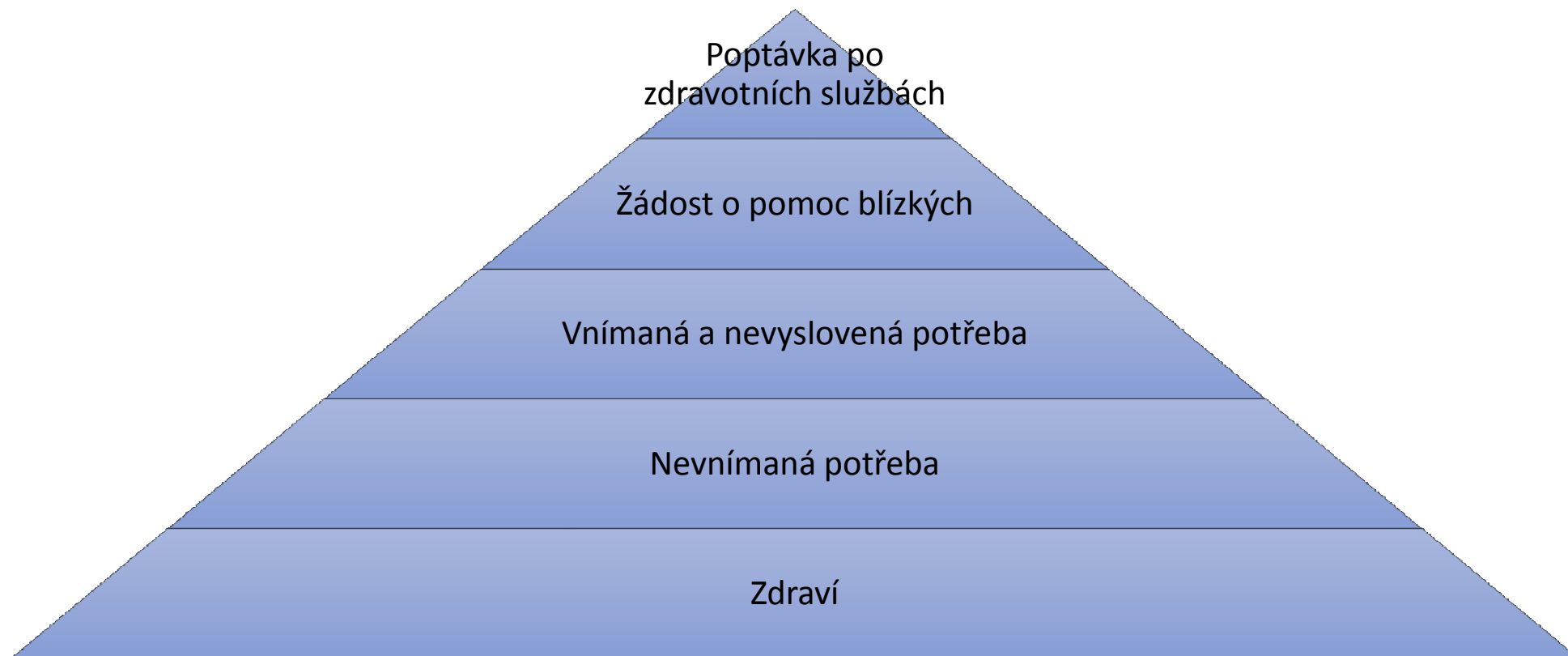
Veřejné zdravotnictví

- Integruje vše, směrem k co nejfunkčnějšímu celku
 - Medicína, Právo, Ekonomie

MUNI
MED

Potřeba zdravotní péče,
Rovnost ve zdravotní péči a rovnost ve zdraví

Poptávka po zdravotní péči

Potřeba zdravotní péče dle Bradshawa

Typ potřeby	Definice	Příklad
Normativní	Definovaná odborníky. Zdravotní standard.	Očkovací kalendář novorozence
Pociťovaná	Vímaná jednotlivcem. Ovlivněna jeho vlastními znalostmi o zdravotních službách.	Bolest hlavy.
Vyslovená	Akce směrem k obstarání péče.	Objednávka k lékaři.
Komparativní	Potřeba „odkoukaná od přátel“.	Netušil jsem, že existuje lékař na padání vlasů

Potřeba, Nabídka, Poptávka

Potřeba (need)

- ... prostor pro zlepšení (capacity to benefit)
- Musí být identifikovaná, aby se přetavila do poptávky
- Poptávka může být po něčem jiném, než je skutečná potřeba

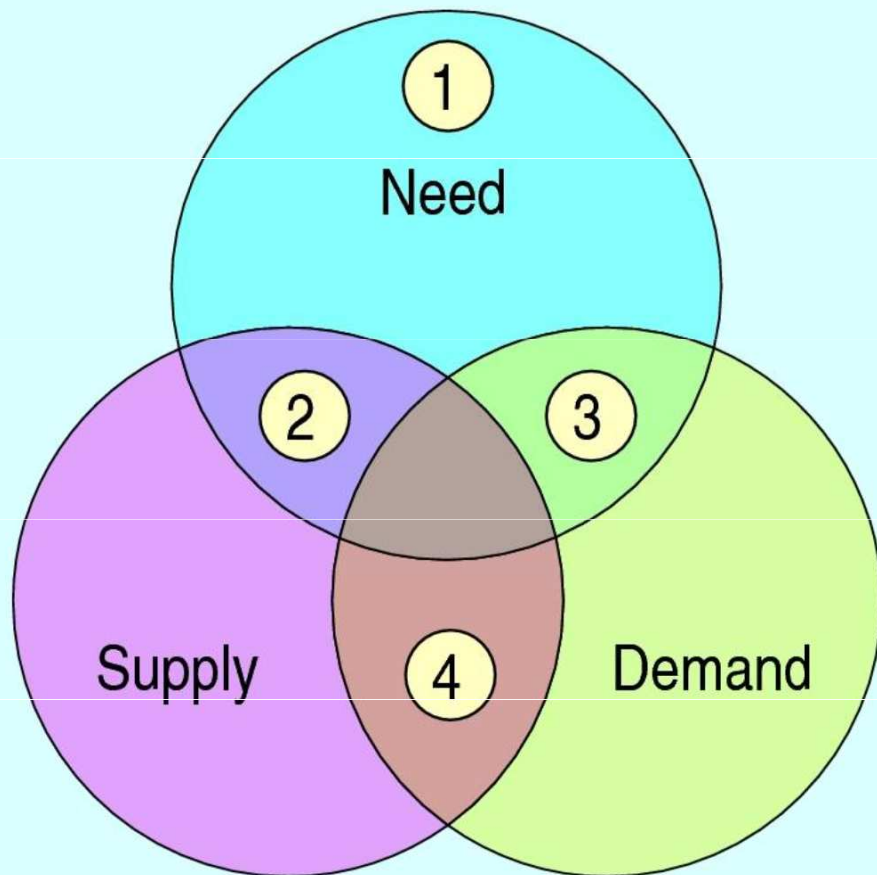
Poptávka (supply)

- to co pacient požaduje
- Může být zkreslena:
 - Médii
 - Reklamou
 - Poskytovatelem služeb

Nabídka (demand)

- Poskytnutá zdravotní péče
- Nabídka dokáže vyvolat poptávku, je potřeba ji regulovat a hodnotit efektivitu

Source: Wright J, Williams R, Wilkinson JR. Development and importance of health needs assessment. *BMJ*. 1998;316(7140):1310-1313. doi:10.1136/bmj.316.7140.1310

Examples:

- ① Treatment of child abusers
- ② Health promotion, some screening
- ③ Termination of pregnancy, waiting lists
- ④ Antibiotics for viral upper respiratory tract infections

Inverze nabídky zdravotní péče Inverse care law (Julian Tudor Hart 1971)

- Dostupnost zdravotní péče je inverzní potřebám obyvatelstva.
- Zdravotní péče se koncentruje tam, kde jsou movití klienti a ne tam, kde jsou nemocní klienti.

MUNI
MED

Rovnost přístupu ke zdravotním službám
Rovnost ve zdraví

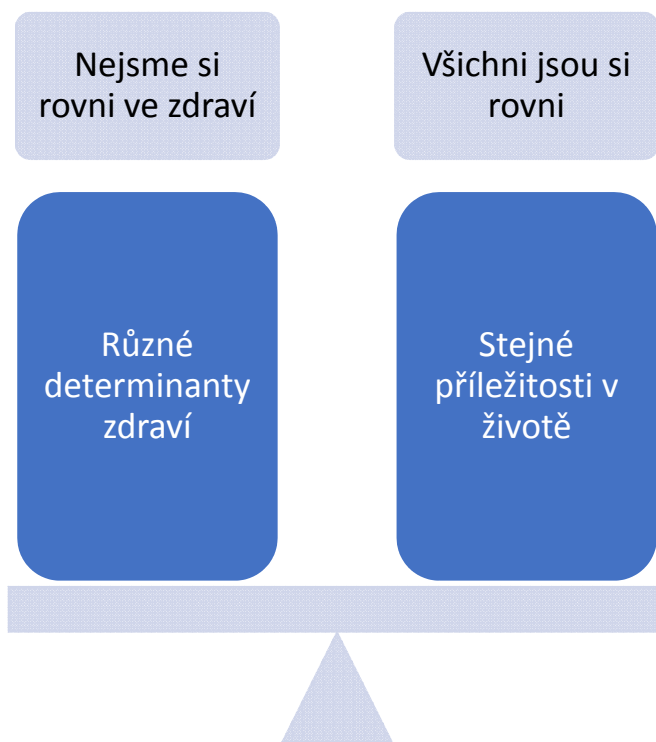
Universal Health Coverage

[Overview](#)[WHO's role](#)[2030 Agenda for SDGs](#)

Universal health coverage means that all people have access to the health services they need, when and where they need them, without financial hardship. It includes the full range of essential health services, from

[Fact sheets](#)

Rovnost

Co je rovnost ve zdravotnictví?

Rovný přístup k poskytovateli?

- Všichni mají do nemocnice stejně daleko.
- Chudí a bohatí platí stejné ceny.

Rovný přístup ke zdravotním službám?

- Všichni mají nárok na stejnou hrazenou péči.
- Zdravé dítě má stejné nároky než slepé dítě.

Rovné šance v životě

- Zdravotní systém nabízí všem stejnou startovací čáru a stejné šance v životě.
- V konečném důsledku nemožné?

Hypotetický úkol

Představte si národ s 10 000 obyvateli.

- Jeden z nich má vážnou a vzácnou nemoc (víme kdo to je)
- 5 z nich má asi rakovinu v rané fázi (ani sami o tom nevědí)

Ministerstvo má rozpočet 100 000 EURO navíc:

- Zaplatíme 10 000 preventivních prohlídek za 10 EURO ?
- Zaplatíme léčbu jednoho pacienta za 100 000 EURO ?

Zdroje jsou omezené, co je spravedlivé

Libertarián

- Máš nárok na přesně to co máš (pokud jsi to neukradl)
- Omezené zdroje již někdo vlastní. Proč jim je brát?
- Stát nemá zbytečně brát ani dávat.

Utilitarista:

- Způsobme co nejvíc dobra co nejvíc lidem
- Využijme omezené zdroje ve prospěch co největší majority

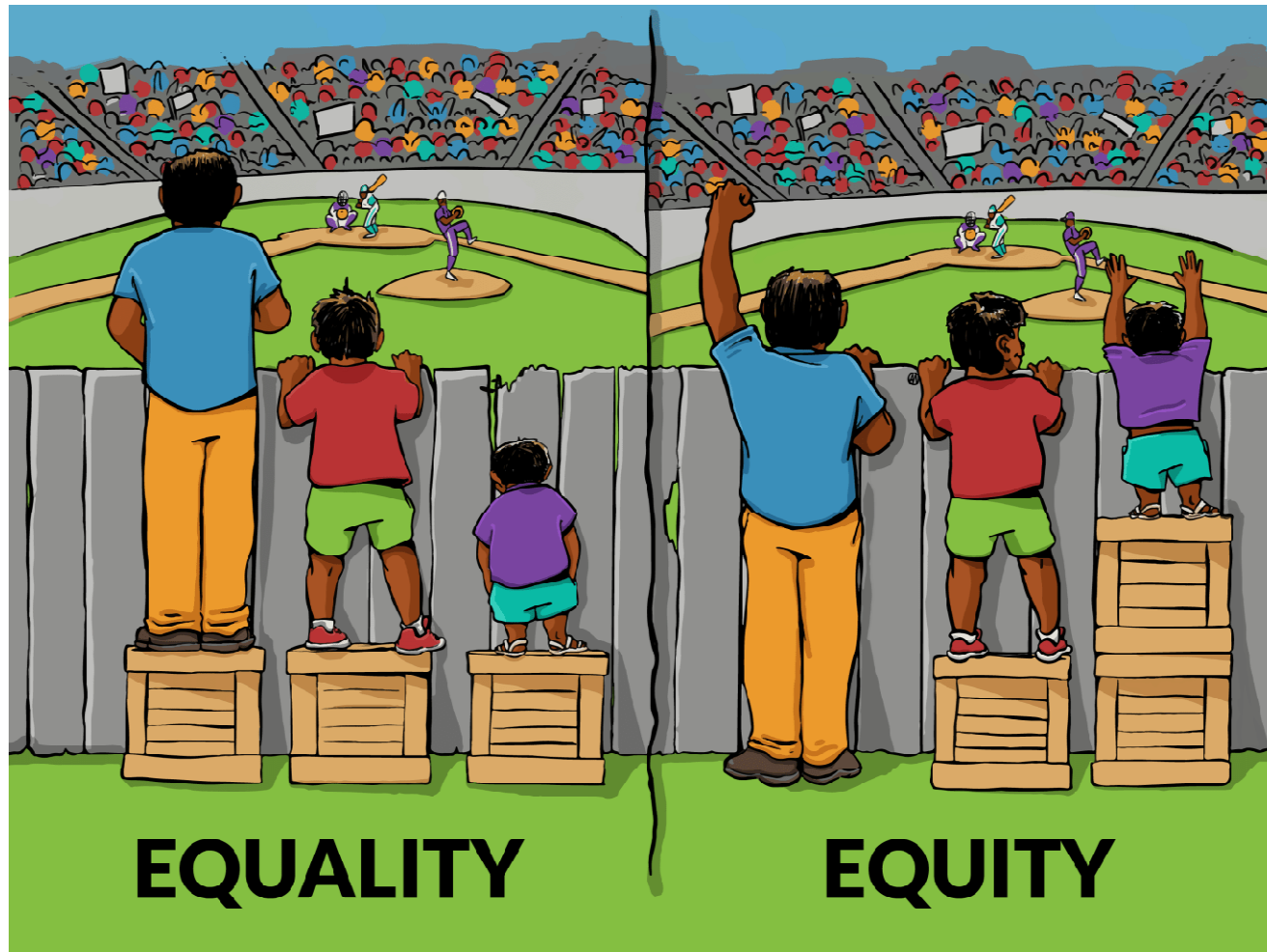
Sociální liberál:

- Přerozdělit zdroje tak, abychom ochránili nejvíc zranitelné.
- Silní se o sebe postarají, slabým se má pomoci.

Rovnostář:

- Štěstí v životě má záležet jen na činech jednotlivce, ne na tom, jaké mu osud rozdál karty.

Rovnost vs. Férovost

Citace

- <https://www.healthknowledge.org.uk/public-health-textbook/medical-sociology-policy-economics/4c-equality-equity-policy/concepts-need-justice>
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1113037/>

Kdo poskytuje zdravotní služby?

Zdravotnický pracovník

- Odborná/specializovaná způsobilost
- Zdravotní stav
- Bezúhonnost
- ... členství v komoře (?)

Poskytovatel

- Personál
- Prostory
- Technické a věcné vybavení
- Oprávnění od Kraje
- ... a smlouva s pojišťovnou (?)

MUNI
MED

Děkuji za pozornost

MUNI
MED

... pokračování v další lekci